

Gyvenau svetimu vardu

1944 metų rudenį Vilniuje sumanyta įkurti „Lietuvos išlaisvinimo komitetą“ Kauno LIK pavyzdžiu. Jį sudarė: mano vyras Juozas Brazauskas - vadovas, kun. Bernardas Baliukas (Baliukonis), gen. Ladigos žmona Stefanija Ladigienė, aš - Anelė Brazauskienė (jos padėjėja) bei mokyt. Adelė Dirsytė. Kadangi man buvo patikėta perrašinėti įvairią partizanams perduodamą informaciją, kun. Baliukas man atidavė rašomąją mašinėlę. Šis komitetas iš pradžių stengėsi jungti ir globoti studentiją patriotine bei krikščioniškąja kryptimi. Visi šio komiteto nariai pasižadėjome pranešti visiems savo nariams, jei kuris nors būtų pakviestas „pasikalbėti“ su KGB - anuomet NKVD.

Vėliau Vilniaus miesto Lietuvos išlaisvinimo komitetą papildė inž. Juozas Gratkauskas ir VU Medicinos fakulteto dėstytojas gyd. Juozas Markulis, rekomenduotas kun. B. Baliuko, kaip turintis didelį auto-

ritetą tarp studentų medikų. Juozas Markulis čia pat paprašė nurodyti perspektyvius šiai veiklai studentus, ketindamas skirti juos savo asistentais. Tokie buvo P. Lapienis ir P. Grinskis, vėliau tapę NKVD aukomis.

1945 metų pavasarį buvo keičiami pasai. Milicijos pasų skyriuje J. Brazauskas, laukdamas savo eilės, pastebėjo ir J. Markulį - jis įėjo į vieną kabinetą ir iš jo ilgai negrįžo. J. Brazauskas susidomėjęs ėmė laukti, kada Markulis išeis. Markulis išėjo po kokių trijų keturių valandų. Brazauskas apie tai painformavo Komiteto narius. Susitikę su Markuliu eilinį kartą, jie laukė, kad šis ką nors papasakos apie kelias valandas, praleistas milicijos būstinėje. Kai šis nieko neištarė, buvo nutarta juo atsikratyti ir jo atžvilgiu laikytis santūriai. Markuliui pranešti,

jog LIK savo veiklą nutraukia. Ypač įtarimai sustiprėjo, kai, keletui dienų praslinkus po Markulio lankymosi atskirame milicijos būstinės kabinete, buvo suimti aniedu Markuliui rekomenduoti perspektyvūs jaunuoliai medikai.

Man slapstantis ir dirbant Babtų vaikų darželyje auklėtoja, vieną 1945-1946m. žiemos naktį staiga atbėgo seselė kazimierietė Valentina (tikroji pavardė - Kisieliūtė) pasitiksinti apie mano jai ir kitoms seserims minėtą profesorių daktarą Juozą Markulį ir jo veiklą. Pasirodo, jog tą naktį pakeliui į Kazlų Rūdos miškus pas ją nakvojo iš Vilniaus grįžęs jos brolis partizanas Gaudentas Kisielius, kuriam „Tauro“ apygarda buvo pavedusi likviduoti Markulį. O „Tauro“ apygardoje kaip tik tuo metu vadovaujančias pareigas turėjo Antanas Baltūsis - Žvejas. Gaudentas

pasipasakojo seseriai apie savo neįvykdytą užduotį. Mat vos tik jis pravėrė Markulio buto duris, šis (būdamas įžvalgus psichologas), iškart supratęs atvykėlio ketinimus, ėmė gražbyliauti - demagoginėmis kalbomis prisiekinėti savo patriotizmą bei gilų religingumą. Ir partizanas Gaudentas Kisielius, suabejojęs įtarimais, užduoties neįvykdė.

Štai kodėl Kisieliūtė atbėgo pas mane vidurnaktį pasitiksinti, ar tai tas pats Juozas Markulis, apie kurį jai esu pasakojusi. Tarp kitko, Gaudentą suabejoti privertė ir pati Markulio buto aplinka: krucifiksas, šventųjų paveikslai, tautinės vėliavėlės, kuni-gaikščių portretai.

Broliui išvykus, sesuo Valentina - Kisieliūtė man papasakojo, kad tada, kai ji broliui atpasakojo mano žodžius apie Markulį ir jo veiklą, brolis iš

nevilties, kad neįvykdė užduoties, kuokštais rovė sau plaukus.

Traukdamasi į pogrindį, aš Kaune susiradau buvusią pavararininkę iš Vilkaviškio Uršulę Teiberytę su vyru Jurgiu Baltūsiu. Jie pasakė, jog man pas juos slapstytis nesaugu, nes ir patys baiminasi išvežimo.

Mat Jurgio brolis Antanas (mano gimnazijos laikų bendraklasis ateitininkas) esąs partizanas, tad jų pačių likimas neaiškus. Tada jiems ir papasakojau apie provokacinę Markulio veiklą, kad nors per juos Antanas apie tai sužinotų.

Man pačiai pasisekė visus tuos dešimt metų, kol vyras

Juozas buvo lageryje, išsislapstyti, nuolat keičiant gyvenamąją vietą.

1955 metais, vyrui grįžus iš lagerio (pabėgęs iš tremties vietos), CM biure susituokiau su juo kaip Viktorija Martišauskaitė. Įsidukrinome ir savo tikrąją dukrą Skaistę, iki
(keliamo į 6 psl.)

(atkelta iš 5 psl.)

tol egzistavusią kaip Balsytė. Ji tapo Marija Brazauskaite. O aš tapau Viktorija Brazauskienė (ne Anelė), su kitais biografijos duomenimis (kitas vardas, tėvo vardas, gimimo metai ir vieta). Štai kodėl niekada per tuos daugiau kaip 50 metų negalėjau pasinaudoti savo prancūzų kalbos diplomu ir visą gyvenimą teko verstis nekvalifikuotu darbu.

Dar viena autentiška žinia apie Markulį. 1981 metais mane pakvietė į susitikimą 1939-

1940m. Alytaus gimnazijos mano auklėtinių klasė, kur susitikau ir buvusią savo mokinę Bistrickaitę - Rudokiene. Sužinojau, kad ji yra patanatomė ir dirba drauge su Markuliu. Jam išvykus iš Vilniaus neva į Leningradą pasitobulinti, Rudokienei buvo pavesta čia (Vilniuje) eiti jo pareigas. Netikėtai ji susitiko grįžusį iš lagerio savo buvusį dėstytoją, kuris jai papasakojo štai ką. Lageryje, kuriame buvo apie 3000 lietuvių kalinių, vieną dieną atsirado naujas lagerio

gydytojas Markulis, bet visai kita pavarde. O šis - jos buvęs dėstytojas - su Markuliu buvo gerai pažįstamas. Bet Markulis, vos jį pamatęs, parodė ženklą - prispaudė pirštą prie lūpų ir ranka brūkštelėjo sau per gerkle. Atseit tylėk, nes rizikuoji gyvybe... Štai kokio „pasitobulinimo Leningrade“ būta... Kokia Markulio misija buvo tame didžiuliam lietuvių perpildytame lageryje, atrodo, aišku be žodžių.

Anelė BRAZAUSKIENĖ